

STRESZCZENIE

Na historię wrocławskiej chirurgii stomatologicznej składa się wiele biografii osób, które ją tworzyły. Wśród ich licznych dokonań jest kilka "kamieni milowych", czyli osiągnięć które w szczególny sposób zasługują na zapamiętanie.

Do takich osiągnięć zalicza się na pewno przeprowadzenie przez profesora Carla Partscha pierwszego na świecie zabiegu resekcji wierzchołka korzenia zęba. Miało to miejsce w 1895 roku w Szpitalu Bonifratrów, którego profesor Partsch był dyrektorem. Nie mniej ważnym jego dokonaniem było opracowanie dwóch sposobów operacji torbieli kostnych, modo Partsch I i Partsch II. W podręcznikach do tej pory opisywane jest cięcie Partscha, które cały czas jest stosowane w codziennej praktyce stomatologicznej. [Bruziewicz-Mikłaszewska, 2008]

Jednym ze studentów a potem doktorantów profesora Carla Partscha był wybitny polski chirurg stomatolog Alfred Meissner, współtwórca Państwowego Instytutu Dentystycznego w Warszawie a w 1945 roku Oddziału Stomatologicznego na Uniwersytecie Łódzkim. Jego nazwisko zapamiętane zostanie dzięki opatentowanym przez niego w 1921 roku narzędziom chirurgicznym - tak zwanym kleszczom meissnerowskim. [Zeńczak-Więckiewicz, 2010]

Wrocławska powojenna stomatologia wyglądałaby zupełnie inaczej, gdyby nie fakt że tworzyli ją przybyli ze Lwowa uczniowie profesora Antoniego Cieszyńskiego. On sam urodził się w 1882 roku w podwrocławskiej Oleśnicy. Mimo, że formalnie nie był związany z Wrocławiem jego wpływ na wrocławską stomatologię jest tak duży, że wymaga osobnego omówienia. Jego pierwsze osiągnięcia naukowe związane są z Uniwersytetem Maksymiliana w Monachium gdzie studiował i rozpoczął pracę. To tam w 1907 roku opracowana została przez niego zasada izometrii dotycząca sposobu wykonywania zdjęć rentgenowskich. Już podczas pobytu we Lwowie, w 1914 roku opracował procedurę chirurgicznego leczenia chorób przyzębia poprzez wycięcie patologicznych kieszonek dziąsłowych. Ten sposób leczenia nazwany został zabiegiem Cieszyńskiego - Widmana - Neumanna. Profesor Antoni Cieszyński był jednym z pionierów zastosowania zdjęć telerentgenowskich w diagnostyce wad zgryzu. Opracował własne metody znieczuleń II i III gałęzi nerwu trójdzielnego a

także techniki zewnątrzustnego nacinania ropni i ropowic okolic głowy i szyi. [Bruziewicz-Mikłaszewska, 2008]

Postacią, która łączy lwowską i wrocławską szkołę chirurgii stomatologicznej jest profesor Tadeusz Szczęsny Owiński. Jako jeden z najbliższych współpracowników profesora Antoniego Cieszyńskiego był tym który przeszczepił na grunt wrocławski strukturę i tradycje Kliniki Stomatologicznej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Do największych jego osiągnięć w okresie międzywojennym zaliczyć należy całą działalność konstruktorską i wynalazczą. Na szczególne uznanie zasługuje skonstruowanie aparatu o nazwie Parodent, łączącego w sobie funkcje kilku urządzeń medycznych. W tamtym czasie był to nowatorski projekt co potwierdza objęcie go ochroną przez Urząd Patentowy. Najważniejszym osiągnięciem Tadeusza Owińskiego w latach powojennych jest podniesienie z gruzów budynku Zahnärztliches Institut i zorganizowanie w jego murach Oddziału Stomatologii Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Jeśli chodzi o działalność naukową, według mnie bardzo ważne wydają się badania dotyczące wierzchołkowego objawu uciskowego, będące tematem jego pracy habilitacyjnej obronionej w 1948 roku. Sam profesor Owiński twierdził że najważniejsze były jego prowadzone wspólnie z żoną działania na rzecz wczesnego wykrywania nowotworów. Właśnie z myślą o upowszechnieniu wśród stomatologów profilaktyki onkologicznej wydana została monografia autorstwa dr Barbary Włodek-Owińskiej i prof. Tadeusza Owińskiego pod tytułem "Atlas chorób błony śluzowej jamy ustnej". [Bruziewicz-Mikłaszewska, 2008, Kordas i wsp.,2010b]

Następcą profesora Tadeusza Owińskiego na stanowisku kierownika Kliniki Chirurgii Szcękowej został w 1971 roku dr hab. Tadeusz Paweł. Do jego największych osiągnięć zaliczyć trzeba obronioną w 1964 roku pracę habilitacyjną zatytułowaną "Ziarniniak kwasochłonny o umiejscowieniu szczękowo-dziąsłowym", dzięki której stał się uznanym w całym kraju autorytetem w dziedzinie tej jednostki chorobowej. Innym jego dokonaniem było opracowanie sposobu leczenia promienicy za pomocą hialuronidazy. Do niego należy także wprowadzona w 1971 roku modyfikacja metody Wassmunda-Borusiewicza plastyki połączenia ustno-zatokowego, polegająca na skośnym ścięciu nabłonka w płacie przedsionkowym a następnie wszyciu go pod odwarstwiony płat podniebienny w celu zwiększenia powierzchni przylegania obu

płatów. Osobną grupę dokonań profesora Paweli stanowi działalność wynalazcza. Ma on na swoim koncie imponującą liczbę 17 projektów zgłoszonych do Urzędu Patentowego. Były to różne projekty racjonalizatorskie, wynalazki oraz wzory użytkowe z wielu dziedzin chirurgii szczękowo-twarzowej a tematem, którego najczęściej dotyczyły była traumatologia szczękowo-twarzowa. [Kordas i wsp.,2011]

W czasie gdy profesor Tadeusz Pawela kierował Kliniką Chirurgii Szczękowej, siostrzany Zakład Chirurgii Stomatologicznej był kierowany przez doktora nauk medycznych Franciszka Mraza. Jego niewątpliwym osiągnięciem było zorganizowanie od podstaw działalności Zakładu. Pod względem naukowym najistotniejsze wydają się jego badania dotyczące różnicowania i leczenia artropatii reumatoidalnej i mioartropatii skroniowo-żuchwowej, które były tematem pracy habilitacyjnej obronionej w 1977 roku. Tematyka chorób stawów skroniowo-żuchwowych była także kontynuowana w badaniach w kolejnych latach. Wiązało się z nią powstanie pracowni fizykoterapii na terenie Zakładu oraz utworzenie przez docenta Mraza ośrodka badawczo-konsultacyjnego w Cieplicach-Zdroju, gdzie badania te były nadal prowadzone. Ta działalność zaskutkowała wprowadzeniem lecznictwa stomatologicznego do terapii uzdrowiskowej, co zostało potwierdzone na poziomie ministerialnym. Innym tematem badań realizowanym przez profesora Mraza było leczenie zapalenia zębodołu za pomocą leków działających miejscowo w środowisku jamy ustnej. Te z kolei badania zaowocowały dwoma zgłoszeniami patentowymi w 1983 i 1992 roku. [Kordas i wsp.,2011]

Drugim wybitnym naukowcem tworzącym Zakład Chirurgii Stomatologicznej był doktor habilitowany nauk medycznych Jerzy Brzeziński profesor nadzwyczajny. Jego badania z pogranicza embriologii, histologii, anatomii i chirurgii stomatologicznej wniosły duży wkład w zrozumienie wpływu chrząstki Meckela na rozwój całej żuchwy. [Kordas i wsp.,2010a]

Profesor Feliks Ówioro, który został kierownikiem Kliniki Chirurgii Szczękowo-Twarzowej w 1990 roku, po przejściu profesora Tadeusza Paweli na emeryturę, uważany jest za twórcę nowoczesnej polskiej chirurgii ortognatycznej. Jako pierwszy w Polsce przeprowadził w 1970 roku w celu leczenia progenii zabieg obustronnej strzałkowej osteotomii gałęzi żuchwy według metody Dal Pontá. Dwa

lata później wprowadził do tego zabiegu własną modyfikację, polegającą na włączeniu do osteotomii także tylnej części trzonu żuchwy, co powodowało, że odłamy kostne stykały się ze sobą na większej powierzchni więc mało ryzyko niepowodzenia zabiegu. Do tego rodzaju zabiegów dr Feliks Ćwioro skonstruował i opatentował w 1977 roku dwa rodzaje narzędzi chirurgicznych: 1. do odsłaniania gałęzi żuchwy, 2. do ochrony naczyń, nerwów i tkanek miękkich w czasie zabiegu na żuchwie. [Kordas i wsp.,2011] W latach dziewięćdziesiątych dr Adam Zawada prowadził w Katedrze i Zakładzie Chirurgii Stomatologicznej badania dotyczące ognisk zębopochodnych. [Zawada, 2000]

Dwudziesty pierwszy wiek przyniósł nową porcję znaczących dokonań naukowych, tak w Klinice Chirurgii Szcękowo-Twarzowej, jak i w Zakładzie Chirurgii Stomatologicznej. Zapewne znaczenie ma tutaj powołanie Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego oraz przeniesienie obu jednostek do nowych lokalizacji. W Klinice Chirurgii Szcękowo-Twarzowej badania doktora Jana Wnukiewicza dotyczące markerów proliferacji komórkowej uwieńczone zostały w 2002 roku przyznaniem mu tytułu doktora habilitowanego. Jego następczyni, dr hab. Hanna Gerber prof. nadzw. dzięki swoim badaniom na temat diagnostyki i terapii fotodynamicznej umożliwiła skuteczne leczenie rozległych postaci leukoplakii błony śluzowej jamy ustnej i stała się uznanym w Polsce autorytetem w tej dziedzinie. Nowa lokalizacja Kliniki w kompleksie Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego pozwala na wykonywanie bardzo skomplikowanych wielospecjalistycznych zabiegów chirurgicznych. Przykładem może tu być głośna w Polsce, przeprowadzona w maju 2013 roku próba pourazowej replantacji tkanek twarzy. Mimo że nie udało się uzyskać wgojenia replantowanych tkanek, działania lekarzy Kliniki uratowały życie i wzrok u pacjenta. Zyskany czas pozwolił na przygotowanie go do udanego już przeszczepu allogenicznego, który odbył się w Szpitalu Centrum Onkologii w Gliwicach i w którym brało udział dwóch lekarzy wrocławskiej Kliniki. [Ziętek, 2015]

W Katedrze i Zakładzie Chirurgii Stomatologicznej jedną z ważniejszych prac powstałych na początku tego wieku był obroniony w 2002 roku doktorat lek. stom. Marzeny Dominiak zatytułowany "Porównanie skuteczności chirurgicznych metod leczenia recesji dziąseł". Publikacja ta jako jedna z niewielu wówczas w Polsce zajmowała się tematem chirurgii śluzówkowo-dziąsłowej. Nowością było

wykorzystanie badania ultrasonograficznego do oceny grubości dziąsła związanego. W kolejnych latach temat diagnostyki i leczenia recesji dziąsłowych był dalej rozwijany przez autorkę. W związku z tymi badaniami powstała praca pod tytułem "Własna metoda prognozowania recesji dziąsłowych", dzięki której stomatolodzy a szczególnie ortodonci otrzymali narzędzia do planowania leczenia pozwalające na zapobieganie recesjom. Dzięki tej pracy w 2010 roku Marzena Dominiak uzyskała tytuł doktora habilitowanego. Z tematyką leczenia recesji dziąsłowych wiąże się też zgłoszony przez nią w 2006 a zatwierdzony w 2011 roku w polskim Urzędzie Patentowym wynalazek dotyczący hodowli komórkowej fibroblastów. W porównaniu z wcześniej stosowanymi metodami pozwala on skrócić czas takiej hodowli nawet o połowę. [Dominiak, 2013]. W drugiej dekadzie obecnego wieku w Katedrze powstało wiele ważnych publikacji dotyczących także innych dziedzin chirurgii stomatologicznej, jak implantologia lub laseroterapia. Z laseroterapią związane są chociażby prace habilitacyjne dra Kamila Jurczyszyna i dr Kingi Grzech-Leśniak, natomiast implantologii swoją pracę habilitacyjną poświęcił dr Paweł Kubasiewicz-Ross. Najnowszym osiągnięciem kierującej Katedrą i Zakładem Chirurgii Stomatologicznej prof. Marzeny Dominiak i prof. Tomasza Gedrange jest uzyskanie patentów europejskich dotyczących diagnostyki szerokości wargowej kości na podstawie tomografii wolumetrycznej i metody rekonstrukcji kości wyrostka zębodołowego personalizowanym przeszczepem 3D. Oba wynalazki są efektem kontynuacji badań z pracy habilitacyjnej prof. Marzeny Dominiak.

Obserwując rozwój Katedry i Zakładu Chirurgii Stomatologicznej w dłuższej perspektywie czasu nie da się nie zauważyć znacznego przyspieszenia, jakie miało tu miejsce w ostatnim dziesięcioleciu. Dotyczy to zarówno liczby realizowanych projektów badawczych, powstających prac naukowych, obronionych prac doktorskich i habilitacyjnych a także uzyskanych nagród i wyróżnień. Obecnie w Katedrze oprócz lekarzy stomatologów zatrudnionych jest także dwóch lekarzy medycyny. Katedra posiada pięciu samodzielnych pracowników naukowych, w tym dwóch profesorów zwyczajnych. W przygotowaniu są trzy kolejne prace habilitacyjne. Poza wieloma specjalistami chirurgii stomatologicznej pracują tu także specjaliści ortodoncji i periodontologii, co ułatwia prowadzenie badań interdyscyplinarnych.

Poza tymi niewątpliwymi osiągnięciami naukowymi kultywowana jest tu także pamięć o twórcach wrocławskiej szkoły chirurgii stomatologicznej. Przypominanie ich dokonań buduje nasze poczucie tożsamości jako środowiska naukowego. Dobrym przykładem takich działań było ufundowanie ostatnio przez Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu Medalu imienia profesora Tadeusza Szczęsnego Owińskiego. To wyróżnienie przyznawane jest od 2018 roku najlepszemu absolwentowi Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego i osobom szczególnie zasłużonym dla rozwoju Wydziału. Rozwój naukowy oraz świadomość jego źródeł i korzeni - wszystko to razem stanowi mocny fundament dla dalszego rozkwitu akademickiej chirurgii stomatologicznej we Wrocławiu.